

VREM TOTUL

Greva Internațională a Femeilor ca reper al feminismului socialist actual¹

Oana Uiorean

Al patrulea val

Bună seara. Eu voi vorbi despre grevele feministe contemporane. Odată cu apariția lor începem să ne referim la un feminism de al patrulea val, unul înrădăcinat în lupte proletare și integrat solid în miezul luptelor sindicale și extra-sindicale anticapitaliste tot mai frecvente și al redescoperirii aspirațiilor socialiste. Prima convocare a venit în 2016 în Polonia, pentru dreptul la avort atacat de coaliția conservatoare dintre politicienii de dreapta și biserică. A urmat fără întârziere Argentina, care, din punctul de vedere al îmbinării teoriei cu practica, e cel mai interesant exemplu. Declanșator a fost ceea ce aproape poate fi numită o practică a femucidului și travesticidului. De la analiza materialistă a fenomenului care le ucidea vecinele, mamele, fiicele și surorile, tovarășele din *Ni Una Menos* au progresat spre o gamă largă de revendicări pentru combaterea violențelor sociale, juridice, economice, politice, culturale, morale, fizice, verbale și sexuale suferite de femei, lesbiene, travestiți și transsexuali (ca să citez din chemarea lor la luptă), pentru că transincluziunea și înțelegerea corpurilor feminizate dincolo de esențialisme uterine și cromozomiale e cheie, și voi reveni asupra subiectului.

Greva feministă în Argentina

Mai întâi ceva mai multe despre Argentina, dar ce se întâmplă acolo s-a reflectat și în Europa, de exemplu în Spania sau aici, în Belgia. În Argentina, mișcarea feministă, mai mult decât alte politici de stânga, este cea care abordează modalitățile de nesupunere, de sfidare și de respingere a dinamicii actuale a violenței, strâns legate de formele de exploatare și de extragere a valorii. Pe tot parcursul procesului de organizare a grevei, ne spun organizatoarele, accentul a fost pus pe acest aspect strategic: să respingă ierarhia dintre productiv și reproductiv și să construiască un orizont comun al luptelor care reformulează însăși noțiunea de corp, conflict și teritoriu.

Alianța dintre sindicate și mișcările feministe nu apără doar munca formală, ci recunoaște toate celelalte sarcini care nu sunt identificate ca muncă. Se produce astfel un câmp comun de acțiune cu cex care nu sunt recunoscutx din punct de vedere istoric ca producătorx de valoare: femeile, disidentx sexualx, migrantx, muncitorx din economia populară etc.

---

¹ Text bazat pe discursul din cadrul evenimentului *Orizontul politic al feminismului socialist* organizat de Viziunea Socialistă, 9 martie 2023.

Sloganul grevei argentiniene, „voi ne datorăm nouă”, inversează povara datoriei: recunoaște corpurile feminizate ca creditoare, declanșează analiza și nesupunerea față de datorie în case și pe străzi. Femicidele și travesticidele sunt identificate ca făcând parte din această geografie a capitalului care impune, peste tot, forme tot mai violente de deposedare și exploatare. Vorbind despre datorie din punct de vedere feminist, ele scot în evidență fluxurile globale de capital financiar, care caută să își însușească pensii, salarii și masa enormă de muncă gratuită și precarizată care astăzi este cea care ține lumea în mișcare, ceea ce duce la deposedare extractivistă, care permite profituri extraordinare pentru multinaționale și pe care o leagă direct de creșterea violenței la locul de muncă, a violenței instituționale, rasiste și sexiste².

Manifestul *Feminismul celor 99%*

Ceea ce la început a fost o serie de acțiuni la nivel național s-a transformat într-o mișcare transnațională în 8 martie 2017, când organizații din toată lumea au hotărât să facă grevă împreună. S-au alăturat mișcării Italia, Brazilia, Turcia, Peru, Statele Unite, Mexico, Chile, și zeci de alte țări. În 2019 apare manifestul *Feminismul celor 99%*, redactat de Cinzia Arruzza, Tithi Bhattacharya și Nancy Fraser, care rezumă în 11 teze gândirea din spatele acestui nou val de acțiuni feministe, pecetluindu-i astfel internaționalismul. Autoarele insistă pe opoziția cu acțiunile feminismului liberal capitalist. Adică acel tip de feminism axat pe eforturile individuale ale unor femei, trăind vieți care maschează felul în care ele, ca toată lumea, sunt angrenate în colectivități ce le fac succesele posibile, unde aceste colectivități sunt fie cumpărate fie decurg din traiul în societate. Nu voi trece în revistă toate tezele manifestului, dar el se găsește în traducerea mea la editura frACTalia. Voi aminti însă Teza 1: noul val feminist are potențialul de a înlătura conflictul până acum nedepășit dintre „politica identitară” și ”politica de clasă”. Prin scoaterea în evidență a unității pe care o formează „locul de muncă” și „viața personală”, acesta refuză să își limiteze luptele la una sau la cealaltă dintre categorii. Și, redefinind ce anume include noțiunea de „muncă” și cea de „muncitor”, respinge subaprecierea structurală pe care capitalismul o rezervă muncii femeilor - atât celei plătite cât și celei neplătite. Per ansamblu, feminismul care inspiră grevele femeilor anticipează posibilitatea unei etape noi, fără precedent, în lupta de clasă: una feministă, internaționalistă, ecologistă, și antirasistă. Teza 2: Feminismul liberal e falimentar. E timpul să îl lăsăm în urmă. Teza 4: Trecem printr-o criză a întregii societăți - iar cauza ei este capitalismul. Teza 6: Violența de gen ia multe forme, și toate se împletesc cu relațiile sociale capitaliste. Teza 7: Capitalismul se străduie să reglementeze sexualitatea. Noi vrem să o eliberăm. Teza 11: Feminismul celor 99% cheamă toate mișcărilor radicale să își unească forțele pentru o insurecție anticapitalistă comună.

---

² Secțiunea despre greva feministă în Argentina se bazează pe extrase din Luci Cavallero și Veronica Gago, *O lectură feministă a datoriei*, în pregătire la editura frACTalia, traducere de Oana Uiorean.

8 martie la Bruxelles

În Belgia, unde locuiesc, greva feministă e definită larg: oprim munca pentru a opri această societate care ne desconsideră; oprim munca remunerată și pe cea domestică; oprim consumul și suspendăm rolurile impuse de stereotipurile sociale; oprim munca de îngrijire. Axa pe care se articulează din ce în ce mai mult lupta de clasă e cea de reproducător vs. reprodus. De aceea, greva feministă include toate corpurile feminizate, persoane trans și non-binare, dat fiind că categoria femeie e tot mai neîncăpătoare, mai ales când suntem confruntate cu mișcări care se revendică ca fiind feministe dar insistă pe definiția femeii în termeni biologici, aparent imutabili și esențialiști. Observăm de altfel cum (trans)genul și sexualitatea au înlocuit rasializarea ca factor de ierarhizare a corpurilor cărora li se permite să existe în siguranță și, exact ca în trecut cu rasismul, curente conservatoare din interiorul stângii poartă stindardul mic-burghez al așa-zisei uniformități a clasei muncitoare. (Privit de suficient de departe, orice pare uniform.) Or, așa cum îmbrățișând și incluzând în lupta noastră tovarășii rasializați, și asupriți în moduri specifice datorită rasializării, ne-am întărit și internaționalismul a devenit posibil, și dimpotrivă, când am rămas rasiști ne-am scos ochii între noi și am rămas îngenucheați, la fel de fără restricții trebuie să fie îmbrățișarea celorlalți factori cu care se reușește dezbinarea. Și la fel de fără iertare trebuie să fie excluderea celor care insistă să marginalizeze și să invoce această fantezie care e natura, esența, biologia, cu consecințe tragice pentru persoanele vizate.

Și aici, la Bruxelles, am scos greva din hotarele sindicatului, dar sindicatele ni se alătură în fiecare an și de la grevă de o zi am ajuns anul acesta la o grevă de o săptămână în transport, școli, universități și servicii publice. Revendicările fac loc unei game intersecționale de nevoi, preocupări și aspirații. Am ieșit în stradă pentru salarii mai bune, pentru a spune stop femicidelor, pentru drepturile muncitoarelor fără acte, pentru a protesta împotriva implicării Belgiei în războiul din Ucraina și în războaiele din Orientul Mijlociu. Am denunțat rasismul instituțional, am denunțat violențele capitalului care impune zile de muncă tot mai lungi pentru bani tot mai puțini, împreună cu atacuri la adresa drepturilor sociale, prin diminuarea tipurilor de asistență și a plăților sociale și mărirea progresivă a vârstei de pensionare. Am arătat cum sistemul public de sănătate începe să se dărâme ca urmare a lipsei finanțărilor și a lipsei de personal. Am arătat consecințele ucigăse ale privatizării progresive a serviciilor de îngrijire a bătrânilor. Am trasat paralele cu sistemul de învățământ, din care cadrele didactice fug rupând pământul, cu rezultate îngrijorătoare la nivel de generație în special în ceea ce privește alfabetizarea și tragice la intersecția cu clasa. Am strigat împotriva politicilor de migrație care fac din fortăreața Europa un cimitir. Am amintit de morții din Mediterană. Am amintit de morții de Covid. Am amintit de Sourour Abouda, femeia moartă într-o celulă a poliției bruxelleze. Am amintit de Adil, de Mehdi și de toți tinerii noștri uciși de poliție în cartierele muncitorești. Am cerut pentru ei dreptate și pentru noi îngenunchierea poliției și jandarmeriei prin de-finanțare. Am cerut creșe, spitale, școli și servicii pentru bătrâni, astfel încât aceste munci, tot mai externalizate în

interiorul familiei nucleare capitaliste și îndeplinite gratuit de corpuri feminizate, să nu ne mai strivească. Am cerut deschiderea granițelor astfel încât Fatima să nu mai moară degerată într-un cort în așteptarea soluționării cererii de azil, în timp ce copiii ei își petrec zilele într-un centru pentru minori înconjurat de sârmă ghimpată. Am cerut socializarea muncilor domestice și scoaterea serviciilor menajere din sectorul privat, mânat de profit. Am cerut plafonarea chirii și un plan amplu de construire de locuințe publice pe modelul Vienei Roșii. Am cerut naționalizarea companiilor care profită de liberalizarea pieței de energie făcând profituri rușinoase în timp ce noi trebuie să alegem între a mânca sau a ne încălzi. Am cerut centrarea facerii de viață în locul facerii de profit. Am cerut eliberarea Palestinei. Ne-am alăturat tovarășelor din Iran în lupta lor pentru emancipare. Ne-am revendicat de la comuna din Paris, de la Rosa Luxemburg, de la Clara Zetkin, de la Alexandra Kollontai, de la Nadia Krupskaja. Au fost în stradă zeci de mii de corpuri feminizate, cu copiii și tinerii noștri, în timp ce tovarăși bărbați au organizat creșe ad-hoc pe durata zilei pentru a ne permite să ne ocupăm de grevă și de celelalte acțiuni. În afară de manifestația care a avut loc seara, diferitele colective și partide de stânga au organizat nenumărate alte intervenții. Amintesc aici de protestul mamelor singure din fața Palatului Justiției, pentru denunțarea violențelor judiciare care ne iau copiii sau ne abandonează maternității, precum și ne lasă fără apărare în fața situațiilor de violență domestică din care am încercat să scăpăm, dar în care suntem nevoite să rămânem chiar și după despărțiri formale în fața legii. Amintesc acțiunea femeilor fără adăpost pentru locuire și pentru siguranță împotriva hărțuirii sexuale. Acțiunile feministelor din agricultură împotriva abuzurilor din agroindustria capitalistă și pentru o hrană sustenabilă accesibilă tuturor. Protestele pe tema injustițiilor climatice, care pun sub semnul întrebării existența omenirii pe termen lung, dar mai ales existențele proletare pe termen scurt. Amintesc conferințele și dezbaterile pe tema sectoarelor feminizate ale economiei și destrămarea lor ca urmare a subfinanțării. Amintesc atelierile de autoapărare pe bicicletă. Tururile ghidate pentru descoperirea istoriei feministe și socialiste a Bruxelles-ului (Să nu uităm că aici a văzut lumina zilei *Manifestul Comunist*, în timpul exilului lui Marx. Clădirea care servea pe atunci ca închisoare poliției bruxelleze și unde el a fost închis e astăzi hotel de lux. Sediul central al poliției e însă tot la doi pași, și a acaparat mai multe clădiri din apropiere, semn al vremurilor asupritoare pe care le trăiește acest oraș altădată refugiu pentru revoluționari). Nenumărate concerte, vernisaje, piese de teatru. O efervescentă protestatară care cheamă tot mai des la revoluție și pe care îmi doresc enorm să o văd tot mai răspândită.

Perspective, contradicții, tensiuni

Dar cheia succesului acestor acțiuni e tocmai îndepărtarea de esențialisme și înțelegerea faptului că nevoile femeilor și ale corpurilor feminizate și rasializate sunt nevoile tuturor, că în viețile noastre se concentrează toate tipurile de asupriri capitaliste, fiecare dintre ele luând forma pe care o ia pentru a deschide calea spre toate tipurile de exploatare care există. Greva feminista integrează contradicțiile capitalismului și li se adresează în masă. Alte tipuri de feminism, care încearcă

colaborarea cu capitalul, se concentrează pe câte o singura contradicție, obținând astfel cel mult emancipări de nișă, pentru femeia albă, urbană, integrată în capitalism, care e dispusă, sau chiar aspiră, să exploateze la rândul ei. Vedem chiar în cadrul grevei feministe cum își fac loc curente care încearcă să schimbe vorba de la anticapitalism către preocupări mai individualiste, care vorbesc despre alegere, autonomie și acces la capital, de parcă clasa nu ar exista. Acestea trebuie combătute, pentru că în SUA, de exemplu, le vedem deja ocupând tot spațiul și marginalizând ideea de grevă și practica ei.

Chiar și convergențele aparente cu aspirațiile socialiste formulate de revoluționarele sovietice sunt de fapt pervertiri: creșele au devenit parcări pentru copii, care facilitează exploatarea părinților pentru îmbogățirea capitaliștilor, muncitoarele și muncitorii din partea industrializată a reproducerii sociale, precum cei din salubritate, din educația timpurie, din spitale, au cele mai proaste salarii și cele mai proaste condiții, sănătatea publică ne este oferită la pachet cu amânarea pensiei, cu restrângerea dreptului la concediu, cu recrutarea tinerilor în putere pentru războaie, învățământul nu educă ci pregătește viitorii supuși ai capitalului, gata ierarhizați conform nevoilor sectorului privat. Colectivizarea însăși s-a transformat în scoaterea pe piața capitalistă a serviciilor esențiale vieții, astfel încât societatea e atent împărțită în cex care le fac și cex cărora li se fac, în reproducători și reproduși.

Așadar, orice reformă vine cu reversul ei avantajos pentru capital și dezvoltă contradicții din miezul capitalismului. Așa cum spunea Alexandra Kollontai încă din 1913, spre deosebire de feminismul burghez, liberal, care caută să dea acces unor femei cu capital la poziții exploatare pe picior egal cu bărbații cu capital, feminismul proletar nu dezbină clasa muncitoare, ci e tocmai esența îmbinării ei, împletind în teoria și practica sa toate felurile în care viețile noastre ne sunt furate și în aspirațiile sale, pe lângă îmbunătățiri imediate ale poverilor care ne strivesc, acea unică și finală aspirație a clasei muncitoare, de la care nu ne abatem: propria desființare.

Vrem totul, pentru că orice altceva e prea puțin

Odată cu greva feministă, cunoașterea și practicile proletare se preling în sfârșit și către mediile neștiutoare ale micii burghezii și le politizează fiicele. Dar, în timp ce unele dintre noi ieșim în stradă, o femeie nu are de ales și spală o podea, o alta crește copilul alteia pentru ca copiii ei de pe alte meridiane să poată mânca, o alta îngrijește un bătrân, o alta un copil, o alta se îneacă în Mediterană și o alta moare într-un cort. O alta e evacuată. O alta e găsită vinovată de un tribunal rasist de crima căreia i-a fost victimă și condamnată la o amendă de neplătit. O femeie cis e violată și ucisă. O femeie trans e violată și ucisă. O lucrătoare sexuală e împinsă în invizibilitate periculoasă. O altă femeie e nevoită să își abandoneze copiii. Un copil trans se sinucide.

Drepturile reproductive sunt mereu reduse prin restrângerea statului, nu atât, sau nu numai, din conservatorism, ci astfel încât să poată privatul să umple golul și să se îmbogățească: să ofere abort contra cost, îngrijiri în sarcină contra cost, nașteri contra cost, creșe contra cost, grădinițe și școli și universități contra cost, case de bătrâni contra cost.

Greva feministă e bună, pentru că ne permite să ne recunoaștem între noi, să ne educăm una pe alta, să ne luăm de mână și să nu ne mai dăm drumul. Dar, reproducerea e o muncă care nu se termină niciodată și e mereu expusă la crize și urgențe. Atâta vreme cât copiii și bătrânii rămân proprietate privată cu care statul capitalist ne abandonează să ne descurcăm, greva reproductivă e de fapt imposibilă. De aceea, aceste greve de 8 martie sunt doar un început. Cu ajutorul lor, extindem ceea ce ne apare dintr-odată posibil, dar beneficiile lor se preling în jos de-a lungul ierarhiei de clasă doar până la un punct. Pentru o cuprindere totală e nevoie de o revoluție proletară.

De aceea, pentru pâine, pentru pace, pentru libertate, vrem totul.

Întrebări discutate după cele două prezentări din cadrul evenimentul Orizontul politic al feminismului socialist:

- 1. Ieri, de 8 martie 2023, cu ocazia Zilei Internaționale a Femeilor, colectiva Mulțumesc pentru Flori cu sprijinul mai multor asociații în București, precum și Meduza Kolektiv în Cluj au organizat proteste pe tema avortului: Uterul nostru nu e profitul vostru! De ce este relevantă politizarea acestei teme azi, de ce este personalul politic și cum vedeți diversele problematizări privind corpul feminin, violența, drepturile reproductive?***

Personalul e cu siguranță politic, așa cum spunea feminismul de val doi, dar, în absența intersecției cu clasa, riscul este ca doar un anumit tip de personal, adică de viață personală, să inspire politicul. Dacă se aud doar anumite tipuri de voci doar asupra lor specifice sunt articulate, sau mai precis doar felul în care își înțeleg aceste voci asupra lor se aude, ceea ce poate exclude interpretări concurente sau complementare. De exemplu, transfobia vine dintr-o politizare esențialistă a ideii de biologie, salvatorismul care vizează lucrătoarele sexuale vine dintr-o înțelegere moralistă și burgheză a sexului, care îl atribuie unei categorii separată de alte munci reproductive ce presupun intimitate. De aceea, reprezentarea nu poate fi niciodată singurul criteriu. Tot de aceea, dincolo de personalul pe care ne construim politicul, avem nevoie de analize marxiste ale momentului istoric în care ne regăsim, pentru a identifica presiunile și contradicțiile care îl constituie.

Cu privire la avort, desigur e o temă esențială. Există însă un risc atunci când e abordat într-un vid, separat de alte preocupări reproductive, ca fiind o chestiune ce are de-a face cu autonomia individului și nu e văzut ca făcând parte din atacuri mai ample la adresa tuturor nevoilor medicale din care statul se retrage pentru a face loc privatului. De aceea, cred că trebuie să ne îndepărtăm, de exemplu, de sloganul *corpul meu alegerea mea*, pentru că ideea de alegere e una individualistă, care justifică retragerea statului din uterele noastre în feluri în care nu ne dorim. Până la revoluția proletară, avem nevoie de statul burghez pentru a supraviețui constrângerilor reproductive. De fapt, ne dorim mai mult stat și niciun privat în uterele noastre: servicii ample, gratuite, sigure, la cerere, destigmatizate, etc.,

așa cum serviciile private spre care se îndreaptă sănătatea în Europa nu le vor oferi niciodată pentru că trebuie să facă profit.

După cum vedem în prezent, avortul este un privilegiu al persoanelor din clasele înstărite, urbane, nerasializate, cis-normate, hetero- sau homo-normate. Doar pentru ele se poate vorbi despre o alegere, chiar și aceea constrânsă cultural. Mai mult, dacă gestația este prezentată ca o alegere personală atunci și produsul ei (munca de îngrijire întinsă peste ani) este tot o alegere, și deci persoanele care devin părinți sunt abandonate să se descurce cu alegerea lor, cu consecințele cunoscute și distrugătoare pe linie de clasă. Bogații își cumpără servicii de îngrijire și noi ceilalți rămânem fără, că doar a fost totul alegerea noastră. Din nou, vrem mai mult stat, nu mai puțin.

În concluzie: avortul este o chestiune de clasă și intersecțiile ei, precum și o chestiune de muncă. Ca urmare, vorbim nu despre alegeri, ci despre dreptate reproductivă, ceea ce înseamnă, până vin vremuri mai bune: mult stat și servicii de stat care să ne facă reproducerea posibilă, fie ca părinți fie ca nepărinți. Înseamnă dreptul de a refuza gestația așa cum avem dreptul să facem grevă de la orice muncă. Înseamnă, de asemenea, și că avem, cex care dorim, condiții excelente pentru a duce gestația la capăt și a ne crește copiii în condiții care le permit deplina înflorire. Este cale lungă până acolo, și toate aceste nevoi ale justiției reproductive nu vor fi împlinite pe deplin atâta vreme cât depindem de un stat burghez, dar un pas intermediar, din rațiuni de supraviețuire, ar fi să lăsăm în urmă iluzia alegerii în capitalism. Un următor pas este integrarea avortului în luptele care au de-a face și cu ce urmează după gestație, și anume anii lungi de muncă uriașă care este în prezent munca neplătită extrasă de capital mai ales de la femei. Aceste lupte sunt un continuum, nu părți separate care nu comunică.

Un rezultat important al acestei schimbări în gândirea mișcărilor feministe, de fapt o preluare la scară mai largă a unor teoretizări și practici de mult prezente în feminismul persoanelor de culoare din SUA, a fost că li s-a lărgit enorm baza populară, care știe de mult că alegerea nu este niciodată alegere. Până atunci, ne auz doar cex cărora poziția lor în ierarhia capitalistă le permite într-adevăr alegeri, pentru că locuiesc într-un oraș mare, își permit să meargă la o clinică privată, își permit să angajeze menajere, bone, etc., și au ce proprietate privată să le lase moștenire copiilor. Feminismul axat pe aceste persoane nu va picura niciodată până la noi cexlaltx, dar va chirci în schimb și mai tare statul de care avem deocamdată nevoie.

În pandemie s-a văzut că nu există corp, există doar corpuri. De aceea afirmăm nevoia de tot mai mult stat care să servească uterele noastre, fie că le punem la muncă gestațională sau o refuzăm, un stat care tot așa nu ne abandonează nici muncii care vine după gestație. Așa cum am spus mai devreme, nu doar conservatorismul și metafizica împing așa-zisele valori tradiționale în prim plan și încearcă să le impună prin legi restrictive. Sunt interese capitaliste uriașe în joc când vine vorba de privatizarea îngrijirii medicale și a educației, precum și de fortificarea familiei nucleare ca spațiu în

care foarte multă muncă reproductivă este îndeplinită gratuit, mai ales de către corpuri feminizate, în numele ideii abstracte de iubire, dar de fapt în folosul capitalului și cu prețul epuizării noastre.

2. *Feminismul socialist este o poziționare politică care e contestată atât din partea feministelor, cât și din partea socialiștilor. De ce este asta așa și cum abordați voi relația dintre feminism și socialism?*

Am vorbit despre asta mai amplu în prezentarea mea, dar cred că în interiorul socialismului conflictul e pe axa conservatorismului, care adeseori își face din feminism un om de paie pentru a respinge sau a șubrezi ideea că munca de reproducere ar fi muncă, invocându-l pe Marx nu ca pe un gânditor deschis la progres și un teoretician al fluxului perpetuu, a cărui gândire a evoluat neîntrerupt de-a lungul vieții, ci ca pe vreun scripturist care ne-ar fi lăsat cu limbă de moarte literă de lege de nestrămutat. Feministele marxiste l-au citit cu atenție pe Marx și i-au folosit metoda pentru a teoretiza această muncă reproductivă și a arăta cum se află ea la baza exploatării capitaliste. Nu e vorba de revizionism ci de extindere. Recomand volumul Lisei Vogel *Marxismul și asupra femeilor*, tradus de mine la editura frACTalia. Alături de „lăcașul tainic al producției” despre care ne vorbește Marx în *Capital*, avem acum și lăcașul tainic al reproducerii, dar niciunul nici celălalt nu mai sunt tainice iar împletirea lor e evidentă oricui e dispus să o vadă.

3. *Pe baza experiențelor voastre, cum vedeți întrepătrunderea capitalismului și a patriarhatului, și cum încercați să clădiți solidarități politice pentru întărirea criticilor anticapitaliste și contracarării extremei drepte?*

Eu nu m-am împrietenit niciodată cu termenul de patriarhat, pentru că mi se pare prea difuz și prea ușor de folosit pentru a masca relații sociale specifice capitalismului, invocând în loc ceva presupus trans-istoric cu origini neguroase, eventual chiar psihologice. Antropologii ne spun că matriarhatul nu a existat niciodată, matrilocalitatea însă da, ca sistem de organizare a reproducerii. Nu am pregătire ca antropoloagă, de aceea doar mă întreb, de pe poziții de diletantă, dacă nu cumva patrilocalitatea ar fi o structură mai ușor de înțeles dialectic și care are mai mult sens la intersecția cu relațiile sociale generate de proprietatea privată capitalistă și pentru nevoia de acaparare a muncii reproductivă. Dat fiind că proprietatea privată generează un anumit tip de relații sociale care servesc acaparării muncii reproductivă pentru acumularea și mai multă proprietate și pentru reproducerea atentă a structurii de clasă. E un subiect pe care mi-aș dori să îl văd explorat de antropologia marxistă pentru a clarifica despre ce vorbim când vorbim despre patriarhat și ce fel de unealtă capitalistă este el.

Cu privire la solidarități anticapitaliste, falia e între înțelegerile idealiste și cele materialiste ale istoriei. E nevoie ca stânga să se unească, dar nu trebuie să fim naivi și să ne închipuim că alianțe șubrede între reformiști și revoluționari, între progresiști și conservatori pot supraviețui, mai ales că

timpul nu mai este infinit, ci capitalocenul ne distruge activ habitatele, astfel încât transformările epocale ne sunt contemporane și nu în direcții prietenoase cu viața. Ca practică, îmi doresc o sondare a realității vieților proletare dincolo de imaginea uniformizantă cu care operăm adeseori. Avem de altfel ancheta muncitorească cu 101 de întrebări redactată de Marx în 1880 pentru *La Revue Socialiste* și cred că ar trebui să ne întoarcem la ea, să o adaptăm pentru noile forme pe care le ia lupta de clasă și să folosim ceea ce aflăm pentru a îndepărta energiile proletare de barbarie și înspre socialism.

Eu vorbesc din experiența organizării feministe din Belgia, unde trăiesc. Dar cred că România, cu propaganda anticomunistă neobosită căreia îi e supusă și cu capitalismul galopant căreia i-a fost expusă după 1989, care s-a grăbit să extragă și să distrugă pe repede înainte tot ce construiseră socialismul, de la infrastructură la industrie la oameni bine instruiți la muncă reproductivă, are nevoie de o mișcare feministă care să depășească cu mult ambițiile belgiene. Orice fel de alianță cu sluga loială a acestui capitalism, și anume feminismul liberal, trebuie abandonată. Feminismul nu trebuie să se înțeleagă pe sine ca o mișcare umbrelă care transcende clasa. Femeile din clasa capitalistă și aghiotantele lor nu sunt tovarășele noastre. Clasa revoluționară e proletariatul, iar feminismul proletar nu trebuie să piardă vremea cu negocierea vreunei, imposibile, împăcări între clase.